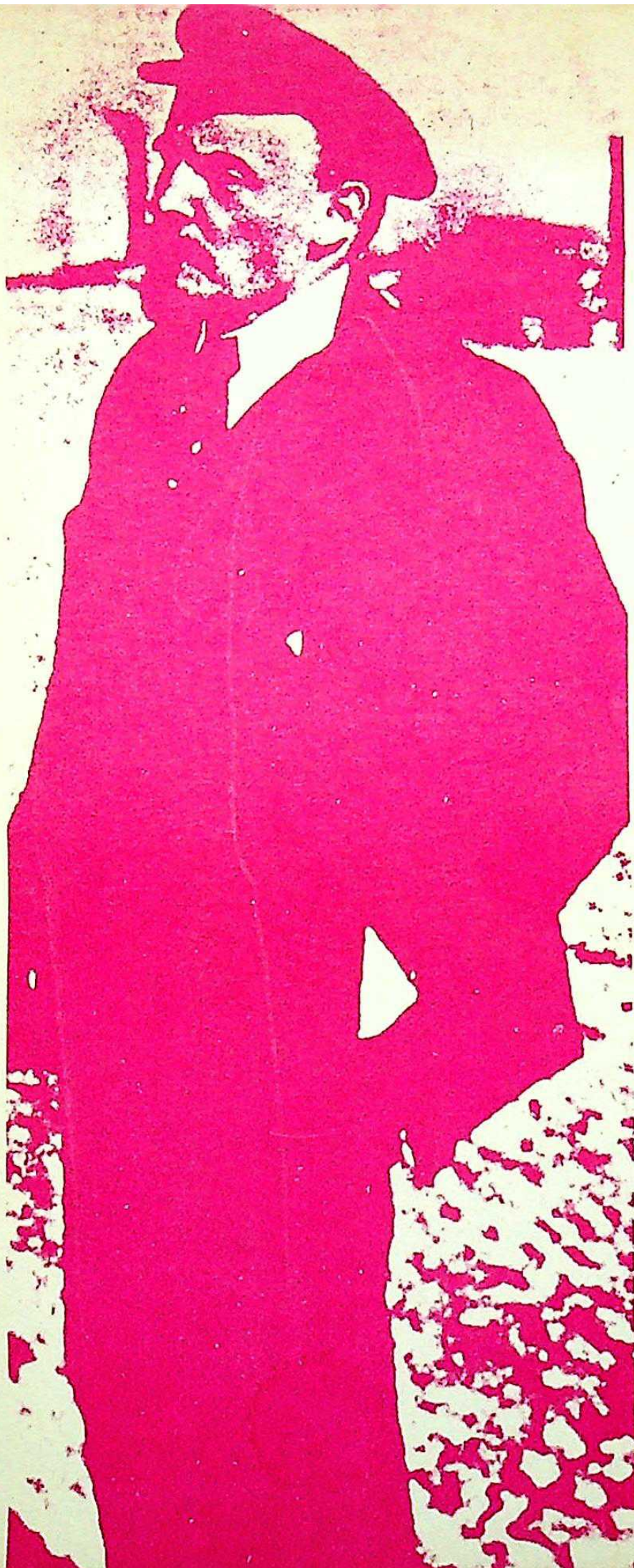

Feb.

HET IMPERIALISME EN DE SCHEURING IN HET SOCIALISME

Bestaat er verband tussen het imperialisme en die monsterachtig-weerzinwekkende overwinning, welke het opportunisme (in de gedaante van het sociaal-chauvinisme) op de arbeidersbeweging in Europa heeft behaald?

Dat is het fundamentele vraagstuk van het huidige socialisme. En nadat wij: 1. — het imperialistische karakter van ons tijdperk en van deze oorlog en 2. — het onverbreekelijke historische verband van het sociaal-chauvinisme met het opportunisme en eveneens de gelijke ideologisch politieke inhoud ervan, volkomen hebben vastgelegd in onze partijliteratuur, kunnen en moeten wij tot de analyse van dit fundamentele vraagstuk overgaan.

Wij moeten met een zo nauwkeurig mogelijke en volledige definitie van het imperialisme beginnen. Het imperialisme is een bijzonder historisch stadium van het kapitalisme. Deze bijzonderheid is drieledig: het imperialisme is 1. — monopolistisch kapitalisme; 2. — parasitair of verrottend kapitalisme; 3. — stervend kapitalisme. De aflossing van de vrije concurrentie door het monopolie is de fundamentele economische trek, het *wezen* van het imperialisme. De heerschappij van het monopolie openbaart zich in vijf hoofdvormen: 1. — kartels, syndicaten en trusts; de concentratie van de produktie heeft een trap bereikt, waarop zij deze monopolistische verenigingen van kapitalisten heeft voortgebracht; 2. — de monopolistische positie van de grote banken: 3 tot 5 reusachtige banken beheersen het gehele economische leven van Amerika, Frankrijk, Duitsland; 3. — de inbezitneming van de vindplaatsen der *grondstoffen* door

de trusts en de financiersoligarchie (het financierskapitaal is het monopolistische industriekapitaal, dat met het bankkapitaal is samengesmolten); 4. — de (economische) verdeling van de wereld door de internationale kartels is *begegonnen*. Dergelijke internationale kartels die de *gehele* wereldmarkt beheersen en haar „in der minne” verdelen, zolang de oorlog haar niet *herverdeelt*, bestaan er alreeds meer dan *honderd*! De kapitaalexport als bijzonder karakteristiek verschijnsel, in tegenstelling tot de warenexport van het niet-monopolistische kapitalisme, staat in nauw verband met de economische en politiek-territoriale verdeling van de wereld; 5. — de territoriale verdeling van de wereld (van de koloniën) is *voltooid*.

Het imperialisme als het hoogste stadium van het kapitalisme in Amerika en in Europa, vervolgens ook in Azië, heeft in de jaren 1898—1914 vaste vorm aangenomen. De Spaans-Amerikaanse oorlog (1898), de Boerenoorlog (1899—1902), de Russisch-Japanse oorlog (1904—1905) en de economische crisis in Europa in het jaar 1900, zijn de belangrijkste historische mijlpalen van het nieuwe tijdperk in de wereldgeschiedenis.

Het feit dat het imperialisme parasitair of verrottend kapitalisme is, komt vooral tot uiting in de tendentie tot verrotting, waardoor *ieder* monopolie onder de heerschappij van de particuliere eigendom van de produktiemiddelen wordt gekenmerkt. Het onderscheid tussen de republikeins-democratische en de monarchistisch-reactionaire imperialistische bourgeoisie wordt juist op grond van dit feit uitgewist, omdat zowel de een als de ander bij levende lijve verrot (hetgeen de verbazingwekkende snelle ontwikkeling van het kapitalisme in enkele takken van industrie, in enkele landen, in sommige perioden geenszins uitsluit). Ten tweede komt de verrotting van het kapitalisme tot uiting in de vorming van een geweldige laag van *renteniers*, van kapitalisten die van „couponknippen” leven. In ieder van de vier vooraan-

staande imperialistische landen, in Engeland, Noord-Amerika, Frankrijk en Duitsland, bedraagt het kapitaal aan effecten 100 à 150 miljard frank, hetgeen een jaarlijks inkomen van op zijn minst 5 tot 8 miljard per land betekent. Ten derde is de kapitaalexport parasitisme in het kwadraat. Ten vierde „streeft het financierskapitaal naar de heerschappij en niet naar de vrijheid”. Politieke reactie over de *gehele* linie is een eigenschap van het imperialisme. Omkoopbaarheid, omkoperij op reusachtige schaal, Panama's van allerlei soort. Ten vijfde maakt de uitbuiting van de onderdrukte naties, die onverbrekkelijk met annexaties is verbonden en speciaal de uitbuiting van de koloniën door een handvol „grote” mogendheden, de „geciviliseerde” wereld steeds meer tot een parasiet op het lichaam van de honderden miljoenen niet-geciviliseerde volken. De Romeinse proletariër leefde op kosten van de maatschappij. De huidige maatschappij leeft op kosten van de moderne proletariër. Op deze wijze opmerking van Sismondi placht Marx bijzonder de nadruk te leggen. Het imperialisme wijzigt deze stand van zaken enigszins. Een bevoorrechte laag van het proletariaat in de imperialistische landen leeft ten dele op kosten van de honderden miljoenen der niet-geciviliseerde volkeren.

Het valt te begrijpen, waarom het imperialisme het *stervende* kapitalisme is, dat in socialisme *overgaat*: het monopolie dat *uit* het kapitalisme opgroeit, is *reeds* het sterven van het kapitalisme, het begin van zijn overgang in socialisme. De *reusachtige vermaatschappelijking* van de arbeid door het imperialisme (datgene, wat de apologeten — de burgerlijke economen — „verstremgeling” noemen) betekent hetzelfde.

Wanneer wij deze definitie van het imperialisme formuleren komen wij geheel en al in tegenspraak met K. Kautsky, die weigert om in het imperialisme een „fase” van het kapitalisme te zien en die het imperialisme definieert als de *politiek*, waaraan het financierskapitaal „de voorkeur geeft”.

als het streven van de „industriële” landen om „agrarische” landen te annexeren.¹ Deze definitie van Kautsky is theoretisch door en door foutief. De bijzonderheid van het imperialisme is juist de heerschappij *niet* van het industriekapitaal, maar van het financierskapitaal, het streven om *niet* alleen agrarische landen, maar om *allerlei* landen te onderwerpen. Kautsky *scheidt* de politiek van het imperialisme van zijn economie, scheidt het monopolie in de politiek van het monopolie in de economie, teneinde voor zijn banaal burgerlijk reformisme, van het slag van de „ontwapening”, het „ultra-imperialisme” en dergelijke onzin meer de weg te banen. De zin en het doel van deze theoretische vervalsing komt er geheel en al op neer de *scherpste* tegenstellingen in het imperialisme te verdoezelen en aldus de theorie van de „eenheid” met de apologeten van het imperialisme, met de openlijke sociaal-chauvinisten en opportunisten te rechtvaardigen.

Deze breuk van Kautsky met het Marxisme hebben wij zowel in de „Social-Demokrat” als in de „Kommunist” voldoende behandeld. Onze Russische Kautskianen, de mensen van het O.C.², met Axelrod en Spektator aan het hoofd, Martow en in belangrijke mate ook Trotski niet uitgezonderd, hebben er de voorkeur aan gegeven om dit vraagstuk van het Kautskianisme als richting stilzwijgend te omzeilen. Zij vrezen datgene, wat Kautsky tijdens de oorlog heeft geschreven, te verdedigen en maken er zich vanaf door Kautsky eenvoudig te prijzen. (Axelrod in zijn Duitse bro-

¹ „Het imperialisme is een produkt van het hoogontwikkelde industriële kapitalisme. Het bestaat in de drang van iedere industriële, kapitalistische natie, om een steeds groter *agrarisch* gebied te onderwerpen en te annexeren, zonder er rekening mede te houden door welke naties het wordt bewoond”. (Kautsky in de „Neue Zeit” 11 september 1914.)

² O. C. — Organisatie-Comité, het leidend centrum van de mensjewiki ontstond in 1912 op de augustus-conferentie van de mensjewiki-liquidatoren en alle antipartij-groepen en -stromingen. — Red.

chure, die het O.C. *beloofde* in het Russisch te publiceren), of door Spektator te wijzen op particuliere brieven van Kautsky, waarin deze verzekert dat hij tot de oppositie behoort, en als een Jezufiet poogt zich van zijn chauvinistische verklaringen af te maken.

Laat ons vaststellen, dat Kautsky in zijn „opvatting” van het imperialisme — die gelijk staat aan een vergoelijkking ervan, een stap achteruit doet, niet alleen vergeleken met Hilferdings „Finanzkapital” (hoe ijverig Hilferding zelf zowel Kautsky als de „eenheid” met de sociaal-chauvinisten moge verdedigen!) maar ook vergeleken met de *sociaal-liberaal* J. A. Hobson. Deze Engelse econoom, die er generlei aanspraak op maakt Marxist te zijn, heeft in zijn werk uit het jaar 1902¹ het imperialisme veel dieper gedefinieerd en zijn tegenstellingen veel grondiger blootgelegd. Ziehier, wat deze schrijver, bij wie men bijna alle pacifistische en op „verzoening” gerichte banaliteiten van Kautsky kan vinden, naar aanleiding van het bijzonder belangrijke vraagstuk van het parasitaire karakter van het imperialisme schrijft.

Tweeërlei omstandigheden hebben volgens de mening van Hobson de macht van de oude wereldrijken verzwakt:

1. — het „economische parasitisme” en 2. — de samenstelling van legers uit afhankelijke volken.

„De eerste omstandigheid is het gebruikelijke economisch parasiteren waarbij de heersende staat zijn provincies, koloniën en afhankelijke landen exploiteert voor de verrijking van zijn heersende klasse en voor het omkopen van zijn lagere klassen, teneinde deze rustig te houden.” Over de tweede omstandigheid schrijft Hobson: „Eén van de zonderlingste symptomen van de blindheid van het imperialisme” (in de mond van de sociaal-liberaal Hobson zijn deze uitingen over de „blindheid” van het imperialisme beter op hun plaats dan bij de „Marxist” Kautsky).

¹ J. A. Hobson, „Imperialism”, London, 1902.

„is de zorgeloosheid, waarmede Groot-Britannië, Frankrijk en de andere imperialistische naties deze gevaarlijke weg opgaan. Groot-Britannië is in dit opzicht het verst gegaan. Het grootste deel van de gevechten, waarmede wij ons Indische Rijk hebben veroverd, werden door inlanders geleverd; in India en in de laatste tijd ook in Egypte bevinden zich grote staande legers onder het commando van Britse officieren. Bijna alle oorlogen, die met de onderwerping van Afrika in verband staan, zijn voor ons door inlanders gevoerd; — Zuid-Afrika is de enige uitzondering in dit opzicht.”

Het perspectief van de verdeling van China geeft Hobson aanleiding tot de volgende beoordeling:

„Het grootste gedeelte van West-Europa zou dan de gedaante en het karakter kunnen aannemen, die thans reeds gedeelten van die landen hebben, — Zuid-Engeland, de Riviëra, de gedeelten van Zwitserland en Italië, welke het meest door toeristen bezocht en door rijkkaards bewoond worden, — namelijk een kleine groep van rijke aristocraten die dividenden en pensioenen uit het Verre Oosten ontvangen, daarnaast een wat grotere groep uit de vrije beroepen, de beampten en de handelaars en een nog groter aantal huisbedienden en arbeiders, die in het transportwezen en in de industrie van verbruiksartikelen werkzaam zijn. Al de voornaamste takken van de industrie zouden verdwenen zijn en de voedingsmiddelen en halffabricaten voor massaconsumptie zouden als schatting uit Azië en Afrika toevloeden.” „Dat zijn de mogelijkheden die voor ons door een verdere vereniging van de Westerse staten, door een Europese federatie van grote mogendheden worden geopend, zij zou niet alleen de zaak van de wereldbeschaving niet vooruit brengen, maar zou het geweldige gevaar van een Westers parasitisme ten gevolge hebben: de afscheiding van een groep van

vooraanstaande industriële naties, wier hoogste klassen een geweldige schatting uit Azië en Afrika ontvangen en met behulp daarvan grote getemde massa's beambten en bedienden onderhouden, die zich niet meer met de produktie van de massa der landbouw- en industrieprodukten bezighouden, maar met persoonlijke diensten, of met ondergeschikt industrieel werk, onder de controle van de nieuwe financiers-aristocratie. Laten zij die geneigd zijn om zich van zulk een theorie" (de schrijver had moeten zeggen perspectief) „met één handbeweging af te maken alsof zij de aandacht niet verdient, zich indenken in de economische en sociale verhoudingen van die districten van het huidige Zuid-Engeland, welke reeds in zulk een toestand zijn geraakt. Laten zij bedenken, welk een geweldige uitbreiding van dit stelsel mogelijk wordt, indien China aan de economische controle van dergelijke groepen financiers, „kapitaalbeleggers", van hun politieke, commerciële en industriële dienaren, zou worden onderworpen, die winst zouden persen uit het potentieel grootste reservoir, dat de wereld ooit heeft gekend, met het doel deze winst in Europa te verteren. Natuurlijk, de toestand is te ingewikkeld, het spel van de wereldkrachten is te moeilijk te overzien, om dit of een willekeurig ander toekomstbeeld zeer waarschijnlijk te maken. Maar de invloeden die het imperialisme in West-Europa tegenwoordig beheersen, bewegen zich in deze richting en als zij niet op tegenstand stuiten, als zij niet in een andere richting worden gedrongen, dan werken zij juist in de richting van zulk een uitkomst en niet anders."

De sociaal-liberaal Hobson ziet niet, dat deze „tegenstand" *alleen* door het revolutionaire proletariaat kan worden geboden en wel *alleen* in de vorm van de sociale revolutie. Maar daar is hij ook een sociaal-liberaal voor! Toch beoordeelde hij reeds in het jaar 1902 op een uitstekende

manier zowel de betekenis van de „Verenigde Staten van Europa" (dit ter kennisneming van de Kautskiaan Trotski!) alsook al datgene, wat de *huichelachtige Kautskianen* in de verschillende landen pogen te verdoezelen: het feit dat de *opportunisten* (de sociaal-chauvinisten), tezamen met de imperialistische bourgeoisie *juist* in de richting werken van het scheppen van een imperialistisch Europa op de schouders van Azië en Afrika, dat de *opportunisten* objectief het deel van de kleine burgerij en van sommige lagen van de arbeidersklasse zijn, dat op kosten van de imperialistische overwinsten is *omgekocht* en zowel tot *waakhond* van het kapitalisme, als tot *ondermijner* van de arbeidersbeweging is gemaakt.

Wij hebben niet alleen in artikelen, maar ook in de resoluties van onze partij herhaaldelijk gewezen op deze uiteindelijk economische samenhang tussen de imperialistische bourgeoisie en het opportunisme dat momenteel (voor hoelang?) een overwinning behaalde op de arbeidersbeweging. Daaruit hebben wij onder andere ook de conclusie getrokken, dat de breuk met het sociaal-chauvinisme onvermijdelijk is. Onze Kautskianen hebben er de voorkeur aan gegeven het vraagstuk te omzeilen! Martow hanteerde bijvoorbeeld in zijn voordrachten reeds een sofisme, dat in de „Iswestia van het Buitenlandse Secretariaat van het O. C." (Nr. 4 van 10 april 1916) op de volgende wijze is geformuleerd:

„...De zaak van de revolutionaire sociaal-democratie zou er zeer slecht, zelfs hopeloos voorstaan wanneer de wat hun geestelijke ontwikkeling betreft, het dichtst bij de intellectuelen staande en hoogst gekwalificeerde groepen van arbeiders op een fatale wijze van haar naar het opportunisme zouden overgaan."

Met behulp van het dwaze woordje „fatale" en van een zekere „kleine vervalsing" wordt het *feit omzeild*, dat be-

paalde lagen van de arbeiders naar het opportunisme en naar de imperialistische bourgeoisie *zijn overgegaan!* Maar de sofisten van het O. C. willen dit feit immers alleen maar *omzeilen!* Zij maken er zich met het „officiële optimisme” van af, waarmee nu ook de Kautskiaan Hilferding en vele anderen paraderen: de objectieve voorwaarden waarborgen immers de eenheid van het proletariaat en de overwinning van de revolutionaire stroming! Wij zijn wat het proletariaat aangaat immers „optimisten”!

In werkelijkheid zijn zij echter allen, al deze Kautskianen, Hilferding, de mensen van het O. C., Martow en consorten, *optimisten*, wat het *opportunisme* aangaat. Dat is het wezen van de zaak!

Het proletariaat is het kind van het kapitalisme, van het wereldkapitalisme en niet alleen van het Europese- of van het imperialistische kapitalisme. Op wereldschaal — 50 jaar vroeger of 50 jaar later — dat is, gezien van dit standpunt een toekomstige kwestie — „zal” het „proletariaat” natuurlijk één worden en binnen het proletariaat zal de revolutionaire sociaal-democratie „onvermijdelijk” de overwinning behalen. Niet dat is de vraag, mijne heren Kautskianen, maar het gaat er om, dat *gij* nu in de imperialistische landen van Europa *lakeiendiensten* verricht aan de opportunisten, die *vreemd* tegenover het proletariaat als klasse staan, die bedienden, agenten, geleiders van de invloed van de bourgeoisie zijn en waarvan de arbeidersbeweging zich *moet bevrijden* om niet een *burgerlijke arbeidersbeweging* te blijven. Uw propaganda voor de „eenheid” met de opportunisten, met de Legiens en de Davids, de Plechanows of de Tsjenkeli's en de Potrjesows enz. is objectief een verdediging van de *knechting* van de arbeiders door de imperialistische bourgeoisie onder bemiddeling van haar beste agenten in de arbeidersbeweging. De overwinning van de revolutionaire sociaal-democratie op wereldschaal is absoluut onvermijdelijk, maar zij komt en zij zal komen, zij

voltrekt zich en zij zal zich voltrekken uitsluitend, *tegen* U, zij zal een overwinning *op* U zijn.

Deze twee tendenties, ja zelfs *twee* partijen in de huidige arbeidersbeweging, die zich in de jaren 1914—1916 in de gehele wereld zo duidelijk van elkaar hebben gescheiden, zijn *door Engels en Marx in Engeland* in de loop van ettelijke *tientallen jaren*, ongeveer van 1858—1892 *aangehouden*.

Marx noch Engels hebben het imperialistische tijdperk van het wereldkapitalisme beleefd, dat pas in de jaren 1898—1900 een aanvang neemt. Maar reeds sinds het midden van de negentiende eeuw onderscheidde Engeland zich door het feit, dat daar minstens *twee* van de belangrijkste kentekenen van het imperialisme aanwezig waren: 1. — onmetelijke koloniën en 2. — monopoliewinsten (tengevolge van de monopoliepositie op de wereldmarkt). In beide opzichten was Engeland toenmaals een uitzondering onder de kapitalistische landen en Engels en Marx, die deze uitzondering analyseerden, hebben volkomen klaar en beslist gewezen op het *verband* ervan met de (tijdelijke) overwinning van het opportunisme in de Engelse arbeidersbeweging.

In een brief aan Marx van 7 oktober 1858 schreef Engels: dat

„het Engelse proletariaat feitelijk meer en meer verburgerlijkt, zodat deze burgerlijkste van alle naties het ten slotte zover schijnt te willen brengen, een burgerlijke aristocratie en een burgerlijk proletariaat *naast* de bourgeoisie te bezitten. Bij een natie die de gehele wereld exploiteert is dat inderdaad in zekere mate gerechtvaardigd.”

In een brief aan Sorge van 21 september 1872 deelt Engels mede, dat Hales in de Federale Raad van de Internationale groot schandaal had gemaakt en een motie van af-

keuring tegen Marx had doorgezet, omdat deze had gezegd, dat „de Engelse arbeidersleiders omgekocht waren”. Marx schreef aan Sorge op 4 augustus 1874:

„Wat de stedelijke arbeiders (in Engeland) betreft, is het te betreuren, dat niet het gehele leiderstuig in het parlement is gekomen. Dat is de zekerste weg om zich van de bende te ontdoen.”

Engels spreekt in een brief aan Marx van 11 augustus 1881 over „deze ergste Engelse vakbonden die zich door mensen laten leiden, die door de bourgeoisie zijn gekocht of althans door haar worden betaald”. In een brief aan Kautsky van 12 september 1882 schreef Engels:

„U vraagt mij wat de Engelse arbeiders van de koloniale politiek denken? Wel, precies hetzelfde wat zij van de politiek in het algemeen denken; er bestaat hier immers geen arbeiderspartij, er zijn hier alleen conservatieven en liberale radicalen en de arbeiders teren vlot mee van het wereldmarkt- en koloniaal-monopolie van Engeland”. Op 7 december 1889 schrijft Engels aan Sorge: „Het meest weerzinwekkende is hier (in Engeland) de burgerlijke „respectability” („fatsoenlijkheid”), die de arbeiders in vlees en bloed is overgegaan... Zelfs Tom Mann die ik voor de beste houd, spreekt er gaarne over, dat hij met de Lord Mayor zal lunchen. Wanneer men hiermede de Fransen vergelijkt, ziet men toch waar een revolutie goed voor is.”

In een brief van 19 april 1890: „De beweging (van de arbeidersklasse in Engeland) gaat *onder* de oppervlakte verder, omvat steeds meer lagen en juist het meest onder de tot nu toe *stagnerende onderste* (cursief van Engels) massa, en de dag is niet meer ver dat deze massa plotseling *zich zelf vindt*, dat het haar duidelijk wordt dat zij deze kolossale zich bewegende massa zelf is.”

Op 4 maart 1891: „Echec van de uiteengeslagen bootwerkersbond; de „oude” conservatieve Trade-Unions, de *rijke* en juist uit dien hoofde laffe, blijven thans alleen op het toneel...”

Op 14 september 1891: Op het congres van de Trade-Unions in New-Castle hebben de oude Unionisten, de tegenstanders van de achturedag de nederlaag geleden, „en de burgerlijke bladen erkennen de nederlaag *van de burgerlijke arbeiderspartij* volkomen” (cursief oyerall van Engels).

Het feit dat Engels deze gedachten, die hij in de loop van tientallen jaren herhaalde, ook openlijk in de pers tot uitdrukking heeft gebracht, wordt bewezen door zijn Voorwoord bij de tweede druk van zijn „Toestand van de arbeidersklasse in Engeland”¹ uit het jaar 1892. Hier spreekt hij over een „aristocratie in de arbeidersklasse”, over een „bevoorrechte minderheid” in tegenstelling tot de „grote massa” van de arbeiders. „Een kleine geprivilegieerde, beschermde minderheid” van de arbeidersklasse had alleen „duurzame voordelen” van de bevoorrechte toestand van Engeland in de jaren 1848—1868, terwijl de „grote massa in het beste geval alleen een tijdelijke verbetering van haar toestand bereikte”. „Met de ineenstorting van het industriële monopolie van Engeland zal de Engelse arbeidersklasse deze bevoorrechte positie verliezen...” De leden van de „nieuwe” Unions, van de organisaties van ongeschoolde arbeiders, „hebben een onmetelijk voordeel: Hun gemoed is nog maagdelijke bodem, volkomen vrij van overgeërfd „respectabele” bourgeoisvooroordelen, die de hoofden van de beter gesitueerde „oude Unionisten” in verwarring brengen”. De „zogenaamde arbeidersvertegenwoordigers” zijn in Engeland mensen, „die men hun kwaliteit van arbeider

¹ F. Engels. — „De toestand van de arbeidersklasse in Engeland” Moskou 1956. Blz. 27—48. — Red.

vergeeft, omdat zij zelf gaarne in de oceaan van hun liberalisme zouden willen verdrinken..."

Wij hebben de meest treffende verklaringen van Marx en Engels opzettelijk tamelijk uitvoerig geciteerd, opdat de lezer ze *in hun geheel* zal kunnen bestuderen. En men moet ze bestuderen; het is de moeite waard er zich aandachtig in te verdiepen. Want daarin ligt de *kern* van de tactiek in de arbeidersbeweging, die door de objectieve voorwaarden van het imperialistische tijdperk wordt voorgeschreven.

Kautsky heeft ook hier reeds getracht, om „het water troebel te maken” en het Marxisme door een zoetelijk pacteren met de opportunisten te vervangen. In de polemiek tegen de openlijke en naïeve sociaal-imperialisten (van het slag van Lensch), die de oorlog van de kant van Duitsland als de verwoesting van het monopolie van Engeland rechtvaardigen, „*corrigeert*” Kautsky deze klaarblijkelijke leugen met behulp van een andere, even klaarblijkelijke leugen. Hij stelt in de plaats van een cynische leugen zijn zoetelijke leugen: Het industriële monopolie van Engeland is reeds lang geleden gebroken, zegt hij, reeds lang geleden verwoest, men behoeft het niet te verwoesten en kan het niet meer verwoesten.

Wat is er leugenachtig in dit argument?

Ten eerste, dat het *koloniale* monopolie van Engeland stilzwijgend omzeild wordt. Engels heeft daar echter, zoals wij hebben gezien, reeds in het jaar 1882, dus 34 jaar geleden volkomen ondubbelzinnig op gewezen! Wanneer het industriële monopolie van Engeland vernietigd is, dan is het koloniale monopolie niet alleen blijven bestaan, maar het heeft zich nog buitengewoon verscherpt, want de gehele aarde is reeds verdeeld! Met behulp van een zoetelijke leugen, smokkelt Kautsky de burgerlijk-pacifistische en opportunistische kleinburgerlijke gedachte binnen, dat er „geen aanleiding tot oorlog” bestaat. Integendeel, de *kapitalisten* hebben nu niet alleen een aanleiding tot de oorlog, maar

moeten wel oorlog voeren, wanneer zij het kapitalisme willen handhaven, want zonder een gewelddadige herverdeling van de koloniën kunnen de *nieuwe* imperialistische landen niet die privileges krijgen, welke de oudere (*en minder sterkere!*) imperialistische mogendheden genieten.

Ten tweede: waarom verklaart het monopolie van Engeland de (tijdelijke) overwinning van het opportunisme in Engeland? Omdat het monopolie een *overwinst*, d.w.z. een winst boven de gewone, boven de normale, op de gehele wereld gebruikelijke kapitalistische winst oplevert. Kruijms (en geen geringe) van deze overwinst *kunnen* de kapitalisten *hun* arbeiders toewerpen om ze om te kopen, om een soort van bondgenootschap te scheppen (men herinnere zich de door de Webbs beschreven vermaarde „allianties” van de Engelse Trade Unions met hun ondernemers) — een bondgenootschap van de arbeiders van de onderhavige natie met hun kapitalisten *tegen* de andere landen. Het industriële monopolie van Engeland werd reeds op het eind van de 19e eeuw vernietigd. Dat is onbetwistbaar. Maar *hoe* heeft deze vernietiging plaats gehad? Soms zo, dat *elk* monopolie is verdwenen?

Indien dat het geval ware, zou de verzoeningsgezinde (ten aanzien van het opportunisme) theorie van Kautsky een zekere rechtvaardiging krijgen. Maar naar het wezen van de zaak, is dit juist *niet* het geval. Het imperialisme is monopolistisch kapitalisme. Ieder kartel, iedere trust, ieder syndicaat, iedere reusachtig grote bank is een monopolie. De overwinst is niet verdwenen, zij is blijven bestaan. De uitbuiting van *alle* landen door één enkel geprivilegieerd, financieel rijk land is gebleven en sterker geworden. Een hoopje rijke landen — er zijn er slechts vier, wanneer men over de zelfstandige en inderdaad reusachtig grote, „moderne” rijkdom wil spreken: Engeland, Frankrijk, de Verenigde Staten en Duitsland — deze weinige landen hebben in onmetelijke omvang monopolies tot ontwikkeling ge-

bracht, behalen een *overwinst* van honderden miljoenen, zo niet van miljarden, „zitten op de nek” van honderden en honderden miljoenen bewoners van andere landen, strijden onder elkaar om de verdeling van de bijzonder overvloedige, bijzonder vette, bijzonder gemakkelijke buit.

Daarin ligt juist het economische en politieke wezen van het imperialisme, welks diepste tegenstellingen Kautsky verdoezelt en niet bloot legt.

De bourgeoisie van een imperialistische „grote” mogendheid is *economisch in staat* om de hogere lagen van „haar” arbeiders om te kopen en kan voor dit doel een paar honderd miljoen frank per jaar uittrekken, want haar *overwinst* bedraagt waarschijnlijk ongeveer een miljard. En de vraag hoe deze kleine aalmoes verdeeld wordt onder de arbeidersministers, de „arbeidersafgevaardigden” (men herinnere zich de schitterende analyse van dit begrip bij Engels), de arbeiders die aan de oorlogsindustrie-comité's deelnemen, de arbeidersbureaucraten, de in bekrompen gilde-achtige vakbonden georganiseerde arbeiders, de beambten enz. enz. — is slechts van ondergeschikt belang.

In de jaren 1848—1868 en ten dele later bezat alleen Engeland een monopolie; *daarom* kon in dat land het opportunisme tientallen jaren lang de boventoon voeren; andere landen met zulke rijke koloniën of een industrieel monopolie *waren er niet*.

Het laatste derde deel van de 19e eeuw vormde de over-

¹ De oorlogsindustrie-comité's werden in Rusland in 1915 gevormd door de imperialistische grootbourgeoisie. Teneinde invloed op de arbeiders te krijgen en ze tot de verdediging op te wekken, besloot de bourgeoisie dat er bij deze comité's „arbeidersgroepen” georganiseerd moesten worden, waarvan de leden in haar belang onder de arbeiders zouden moeten agiteren voor verhoging van de produktiviteit van de arbeid in de oorlogsbedrijven. De mensjewiki namen actief aan deze schijnpatriottische beweging deel, maar de bolsjewiki boycotteerden met succes de oorlogsindustrie-comité's en hadden daarbij de meerderheid der arbeiders op hun hand. — *Red.*

gang naar het nieuwe imperialistische tijdperk. Het financierskapitaal van enige, zeer weinige grote mogendheden en *niet* slechts van één enkel land bezit monopolies. (In Japan en in Rusland wordt het monopolie van het huidige, jongste financierskapitaal ten dele aangevuld, ten dele vervangen door het monopolie van de militaire macht over een onmetelijk gebied of door bijzonder gunstige omstandigheden voor de uitplundering van binnen de grenzen wonende vreemde volken, voor de uitplundering van China enz.) Uit dit onderscheid blijkt, dat het monopolie van Engeland tientallen jaren lang *onaangevochten* kon blijven. Het monopolie van het moderne financierskapitaal wordt daarentegen hevig aangevochten; het tijdperk van de imperialistische oorlogen is begonnen. Vroeger kon men de arbeidersklasse van *één* land omkopen, tientallen jaren lang corrumperen. Thans is dit onwaarschijnlijk, misschien zelfs onmogelijk, maar hiertegenover staat dat *iedere* imperialistische „grote” mogendheid *kleinere* (dan in het Engeland van de jaren 1848—1868) lagen van de „arbeidersaristocratie” kan omkopen en inderdaad omkoopt. Toenmaals kon er alleen in *één* land een „burgerlijke arbeiderspartij” ontstaan (om de wonderlijk rake uitdrukking van Engels te gebruiken), want alleen dat land bezat een monopolie en bovendien voor lange tijd. Thans is de „burgerlijke arbeiderspartij” *onvermijdelijk* en typerend voor *alle* imperialistische landen; het is echter met het oog op hun vertwijfelde strijd om de verdeling van de buit onwaarschijnlijk, dat zulk een partij voor lange tijd in een reeks van landen zou kunnen zegevieren. Want de trusts, de financiers-oligarchie, de duurte enz., die het omkopen van de kleine bovenste lagen *mogelijk maken*, onderdrukken, verdrukken, ruïneren, martelen de *massa* van het proletariaat en het half-proletariaat in steeds heviger mate.

Enerzijds de tendentie bij de bourgeoisie en de opportunisten om een groepje zeer rijke en geprivilegieerde naties tot „eeuwige” parasieten op het lichaam van de overige mens-

heid te maken, om hen „op de lauweren” van de uitbuiting van negers, Indiërs enz. te doen rusten, en deze laatsten met behulp van een met prachtige vernietigingstechniek uitgerust modern militarisme in onderworpenheid te houden. Anderzijds de tendentie van *de massa's* — die heviger dan ooit onderdrukt worden en heel de ellende van de imperialistische oorlogen moeten dragen — om dit juk van de schouders te werpen en de bourgeoisie ten val te brengen. In de strijd tussen deze twee tendenties zal zich thans onvermijdelijk de geschiedenis van de arbeidersbeweging afspeelen. Want de eerste tendentie is geen toevallige, maar een economisch „gefundeerde” tendentie. De bourgeoisie heeft reeds „burgerlijke arbeiderspartijen” van sociaal-chauvinisten in *alle* landen voortgebracht, opgekweekt en voor zich zelf zeker gesteld. De verschillen tussen een partij met een vaste vorm, zoals bijvoorbeeld die van Bissolati in Italië, een volslagen sociaal-imperialistische partij, en laat ons zeggen de slechts ten halve gevormde quasi-partij van de Potrjesows, Gwosdjews, Boelkins, Tsjcheidze's, Skobeljews en consorten, — deze verschillen zijn niet essentieel. Belangrijk is het feit, dat de economische afsplitsing van de laag van de arbeidersaristocratie en de wending naar de bourgeoisie rijp is geworden en zich reeds heeft voltrokken. Dit economische feit, deze verschuiving in de betrekkingen van de klassen tot elkaar zal zonder „moeite” de een of andere politieke vorm vinden.

Op de genoemde economische grondslag hebben de politieke instellingen van het nieuwste kapitalisme — de pers, het parlement, de verenigingen, congressen en dergelijke meer — *politieke* privileges en voordeeltjes geschapen, die aan de economische privileges en voordeeltjes voor de fatsoenlijke, makke reformistische kantoorbedienden en arbeiders beantwoorden. Goedgebetaalde en rustige baantjes in het ministerie of in het oorlogsindustrie-comité, in het parlement of in de verschillende commissies, bij de redacties van de

solide legale kranten en in de besturen van de niet minder solide en „burgerlijk volgzame” arbeidersbonden — en daarmee lokt en beloont de imperialistische bourgeoisie de vertegenwoordigers en de aanhangers van de „burgerlijke arbeiderspartijen”.

Het kaderwerk van de politieke democratie draait in dezelfde richting. Zonder verkiezingen gaat het in onze tijd niet, zonder massa's kan men het niet stellen, maar de massa's *kunnen* in het tijdperk van de boekdrukkunst en het parlementarisme *niet* worden geleid zonder een wijdvertakt, systematisch doorgevoerd, solide opgebouwd systeem van vleierij, leugen, bedriegerij, zonder een jongleren met in de mode zijnde en populaire woordjes, zonder naar rechts en naar links gegeven beloften van allerlei hervormingen en allerlei voordelen voor de arbeiders, wanneer zij maar van de revolutionaire strijd voor het ten val brengen van de bourgeoisie afstand doen. Ik zou dit systeem Lloyd-Georgeïsme willen noemen, naar één van de meest op de voorgrond staande en handigste vertegenwoordigers van dit systeem in het klassieke land van de „burgerlijke arbeiderspartij”, naar de Engelse minister Lloyd George. Als prima burgerlijk zakenman en politieke sluwerd, als populair redenaar, die over alles en nog wat kan praten, zelfs revolutionaire redevoeringen voor een arbeidersgehoor kan houden, die in staat is, om voor volgzame arbeiders behoorlijke aalmoezen in de vorm van sociale hervormingen (ziekenverzekering enz.) door te zetten, dient Lloyd George de bourgeoisie uitstekend¹ en dient hij haar juist *onder* de arbeiders, brengt hij haar invloed *juist* bij het proletariaat, daar waar het het

¹ Onlangs ben ik in een Engels tijdschrift een artikel van een tory, van een politieke tegenstander van Lloyd George tegengekomen: „Lloyd George, gezien door een tory”. De oorlog heeft de ogen van deze tegenstander voor het feit geopend, wat voor een uitstekende zaakwaarnemer van de bourgeoisie deze Lloyd George is. De tories hebben zich met hem verzoend. — *Noet van Lenin*.

noodzakelijkst en het moeilijkst is om de massa's moreel aan zich te onderwerpen.

Is er echter een groot verschil tussen Lloyd George en de Scheidemanns, Legiens, Hendersons en Hyndmans, Plechanows, Renaudels en consorten? Van deze laatsten, zo werpt men ons tegen, zullen er enigen tot het revolutionaire socialisme van Marx terugkeren. Dat is mogelijk, maar dat is een uiterst gering gradueel verschil, wanneer men het vraagstuk politiek d.w.z. op massale schaal stelt. Afzonderlijke personen onder de huidige sociaal-chauvinistische leiders kunnen tot het proletariaat terugkeren. Maar de sociaal-chauvinistische of (wat hetzelfde is) de opportunistische stroming kan nòch verdwijnen, nòch tot het revolutionaire proletariaat terugkeren. Waar het Marxisme onder de arbeiders populair is, daar zal deze politieke stroming, deze „burgerlijke arbeiderspartij” bij de naam van Marx zweren. Men kan hun dat niet verbieden, zomin als men een handelsfirma een willekeurig etiket, een willekeurig uithangbord, een willekeurige reclame, kan verbieden. Het heeft zich in de geschiedenis steeds zò toegedragen, dat na de dood van bij de onderdrukte klassen populaire revolutionaire leiders, haar vijanden trachtten zich hun namen toe te eigenen, teneinde de onderdrukte klassen te bedriegen.

Het is een feit dat er reeds „burgerlijke arbeiderspartijen” als politiek verschijnsel in *alle* kapitalistische vooraanstaande landen zijn ontstaan, dat er zonder vastberaden, onverbidelijke strijd aan het gehele front tegen deze partijen, — of wel groepen, stromingen enz. — van strijd tegen het imperialisme, nòch van Marxisme, nòch van een socialistische arbeidersbeweging sprake kan zijn. De fractie Tsjcheidze¹, de „Nasje Djelo”, de „Golos Troeda” in Rusland, en de mensen van het O. C. in het buitenland, zijn slechts een

¹ De fractie Tsjcheidze was de mensjewistische fractie in de IVe Staatsdoema. — Red.

variëteit van een van *deze* partijen. Wij hebben niet de minste reden om te menen, dat deze partijen *vóór* de sociale revolutie kunnen verdwijnen. Integendeel, hoe dichter wij bij deze revolutie komen, hoe heviger zij zal uitbarsten, hoe scherper en groter de overgangen en sprongen in het verloop van de revolutie zullen zijn, des te ernstiger zal de strijd zijn van de revolutionaire, de massastroom, tegen de opportunistische, de kleinburgerlijke stroom in de arbeidersbeweging. Het Kautskianisme is geen zelfstandige stroming, want het wortelt nòch in de massa's, nòch in de naar de bourgeoisie overgelopen geprivilegieerde laag. Maar het gevaar van het Kautskianisme ligt in zijn poging, het proletariaat gebruikmakend van een verouderde ideologie te verzoenen met de „burgerlijke arbeiderspartij”, de eenheid met haar te verdedigen en daardoor haar gezag te verhogen. De massa's gaan met de openlijke sociaal-chauvinisten niet meer mee: Lloyd George heeft men in Engeland op arbeidersmeetings uitgefloten, Hyndman is uit de partij getreden, de Renaudels en de Scheidemanns, de Potrjesows en de Gwosdjews worden door de politie beschermd. De bedekte verdediging van de sociaal-chauvinisten door de Kautskianen is allergevaarlijkst.

Tot de meest verbreide sofismen van het Kautskianisme behoort het beroep op de massa's. Wij, zeggen zij, willen ons niet losmaken van de massa's en van de massa-organisaties! Men denke er echter over na, hoe Engels het vraagstuk heeft gesteld. De massa-organisaties van de Engelse Trade-Unions stonden in de 19e eeuw aan de kant van de burgerlijke arbeiderspartij. Marx en Engels verzoenden zich om die reden geenszins met hen, doch ontmaskerden ze. Zij vergaten niet dat ten eerste de organisaties van de Trade-Unions rechtstreeks slechts *een minderheid van het proletariaat omvatten!* In Engeland behoorde toenmaals, evenals thans in Duitsland, niet meer dan een vijfde deel van het proletariaat tot een of andere organisatie. Serieus te

menen, dat men onder het kapitalisme de meerderheid van het proletariaat in organisaties kan verenigen, heeft geen zin. Ten tweede, en dat is de hoofdzaak, gaat het niet zo zeer om het ledental van een organisatie dan wel om de reële, objectieve betekenis van haar politiek: of deze politiek de massa's vertegenwoordigt, of zij de massa's d.w.z. de bevrijding van de massa's van het kapitalisme dient, dan wel of zij de belangen van de minderheid, haar verzoening met het kapitalisme vertegenwoordigt. Juist het laatste was in Engeland in de 19e eeuw en is nu o.a. in Duitsland het geval.

Engels maakt onderscheid tussen de „burgerlijke arbeiderspartij”, van de *oude* Trade-Unions, de bevoorrechte minderheid, enerzijds en de *onderste* massa, de feitelijke meerderheid anderzijds, en tot deze die *niet* door de „burgerlijke fatsoenlijkheid” is aangestoken, richt hij zich. Dat is het wezen van de Marxistische tactiek!

Wij noch iemand anders kunnen precies uitrekenen welk deel van het proletariaat de sociaal-chauvinisten en de opportunisten volgt en zal volgen. Dat zal slechts de strijd aantonen, daarover zal slechts de socialistische revolutie definitief beslissen. Maar wij weten heel zeker dat de „vaderlandsverdedigers” in de imperialistische oorlog slechts een minderheid *vertegenwoordigen*. En daarom is het onze plicht, als wij socialistten willen blijven, om *lager* en *verder* door te dringen tot de werkelijke massa's: hierin ligt heel de betekenis van de strijd tegen het opportunisme en de gehele inhoud van deze strijd. Wanneer wij het feit onthullen dat de opportunisten en de sociaal-chauvinisten in werkelijkheid de belangen van de massa's verraden en verkopen, dat zij de tijdelijke voorrechten van een minderheid der arbeiders verdedigen, dat zij burgerlijke ideeën en invloeden belichamen, dat zij in werkelijkheid bondgenoten en agenten van de bourgeoisie zijn, — dan leren wij tegelijkertijd aan de massa's te beseffen wat hun werkelijke politieke belangen zijn en te strijden voor het socialisme en de

revolutie ondanks alle langdurige en smartelijke wederwaardigheden van de imperialistische oorlogen en de imperialistische wapenstilstanden.

Aan de massa's de onvermijdelijkheid en de noodzakelijkheid van de breuk met het opportunisme duidelijk te maken, hen door middel van de onverbiddelijke strijd tegen het opportunisme en voor de revolutie op te voeden, gebruik te maken van de ervaringen van de oorlog om al de afschuwelijkheden van de nationaal-liberale arbeiderspolitiek bloot te leggen en die niet te bemantelen, — dat is de enige Marxistische lijn in de arbeidersbeweging van de wereld.

In een volgend artikel zullen wij pogen de voornaamste kenmerkende bijzonderheden van deze lijn, in tegenstelling tot het Kautskianisme, samen te vatten.

oktober 1916

Tweedehands NL 0.20€

HET PROGRESSIEVE BC

Jan Porcellistraat 40b

Rotterdam. tel. 010 - 231894.

Prospectus van de uitgaven wordt op aanvraag toegezonden

10020